INSTITUT
PRO POLITIKU
A SPOLEČNOST

POLICY BRIEF

Březen 2025

Nová geopolitická realita po návratu Donalda Trumpa

Institut pro politiku a společnost

Shrnutí

Zvolení Donalda Trumpa na druhé, nesouvislé funkční období prezidenta Spojených států znamenalo posun v zahraniční politice oproti té, kterou prosazovala Bidenova administrativa. Trumpův návrat do Bílého domu přinesl změny v diplomatickém přístupu USA, s důrazem na jednostranné kroky, posilování americké suverenity a přehodnocení aliančních vztahů. Přestože je ve funkci méně než dva měsíce, důsledky jeho zahraniční politiky jsou již patrné po celém světě. Spojené státy přehodnotily svůj přístup k mezinárodním organizacím, znovu otevřely otázku financování NATO a změnily svou strategii v klíčových geopolitických konfliktech, včetně války na Ukrajině a situace na Blízkém východě. Trumpova administrativa se zaměřila na posílení politiky „Amerika na prvním místě“, což se odráží ve zvýšených clách na dovoz z Číny, Kanady a Mexika, změnách v obchodních dohodách a snížení objemu zahraniční pomoci. Jeho přístup k diplomatickým vztahům s Evropou, Ruskem a Čínou vyvolal reakce nejen mezi spojenci, ale i konkurenty USA, kteří se snaží pochopit novou realitu.

Úvod

Když Američané v listopadu minulého roku hlasovali ve volbách, klíčovými faktory jejich rozhodování byly domácí otázky, jako je imigrace a inflace. Jedním z hlavních předvolebních slibů bývalého prezidenta Trumpa byla zahraniční politika založená na principu „America First“. Zatímco kandidáti obvykle během kampaně formulují své zahraničněpolitické strategie obecně, Trump důsledně zdůrazňoval roli Spojených států jako globální mocnosti a očekávání, že spojenci přispějí větší mírou ke společným závazkům. To vedlo ke změně přístupu k americkým zahraničním vztahům.

Měnící se strategie

Dosud administrativa nezveřejnila oficiální dokument, který by podrobně popisoval její strategii národní bezpečnosti. Takový dokument obvykle vyžaduje několik měsíců příprav, avšak Trump již dal jasně najevo svůj záměr pokračovat v přístupu „America First“ ze svého prvního funkčního období. V týdnech před inaugurací se objevily diskuze o možných změnách v územních a diplomatických politikách, včetně zmínek o Grónsku, Kanadě a Panamském průplavu. Trump také vyjádřil přesvědčení, že by dokázal vyjednat ukončení války na Ukrajině během 24 hodin.

Po nástupu do úřadu vydal několik exekutivních příkazů zaměřených na zahraniční politiku. Mezi nimi byl America First Policy Directive, který nařizuje ministru zahraničí, že „zahraniční politika Spojených států musí vždy upřednostňovat zájmy Ameriky a jejích občanů“ (The White House, 2025). Další nařízení zdůraznilo pravomoc prezidenta nad implementací zahraniční politiky a vyzvalo k přehodnocení dohledu ministra zahraničí nad úředníky Ministerstva zahraničí a diplomatických služeb (The White House, 2025). Tato opatření naznačují posun směrem k více centralizované zahraniční politice. Zatímco takové kroky posilují výkonnou pravomoc, představují zároveň odklon od dosavadních diplomatických praktik.

Vývoj obchodní politiky

Nedávná opatření administrativy vyvolala významné mezinárodní reakce, zejména v oblasti obchodní politiky. Výrazným krokem bylo zavedení cel na kanadské a mexické zboží, která následovala po dřívějším zvýšení cel na čínský dovoz. Současná opatření zahrnují 25% clo na dovoz z Kanady a Mexika (s výjimkou kanadských energetických produktů, kde platí 10% clo) a zvýšení cel na čínský dovoz z 10 % na 20 %.

Tato opatření vedla k reakcím ze strany zasažených zemí. Čína oznámila zavedení cel až do výše 15 % na určité americké zemědělské produkty. Kanadský premiér Justin Trudeau uvedl, že Kanada zavede cla na americké zboží v hodnotě přes 100 miliard dolarů. Mexiko také připravuje zavedení vlastních protiopatření v nadcházejících týdnech.

Graf 1: Nejvíce zasažené americko-čínské produkty celními opatřeními

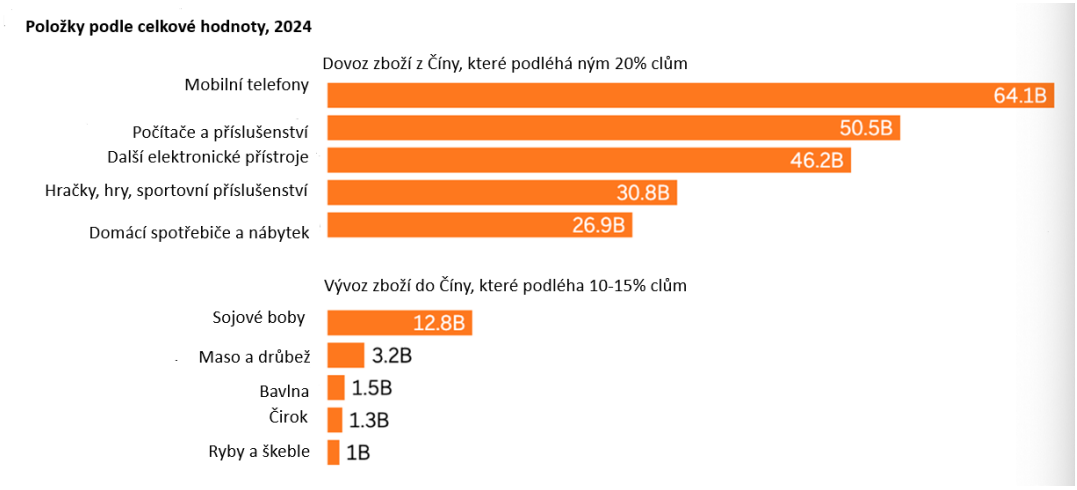

Zdroj: Census Bureau via the Associated Press

Ačkoli všechny strany signalizovaly ochotu k jednání, zároveň zdůraznily, že budou hájit své ekonomické zájmy. Tyto vývojové trendy znamenají významný odklon od dlouholeté politiky volného obchodu.

Graf 2: Hlavní zboží mezi USA a Kanadou ovlivněné cly

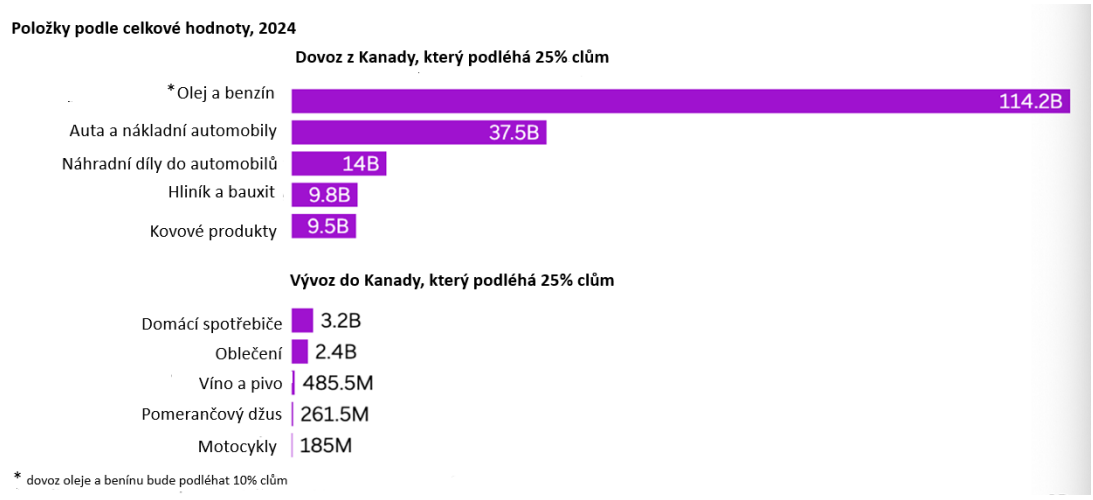

Zdroj: Census Bureau via the Associated Press

Bezpečnostní důsledky na globální úrovni

Po nedávném setkání v Bílém domě mezi Trumpem, viceprezidentem JD Vancem a ukrajinským prezidentem Volodymyrem Zelenským britský premiér Keir Starmer uvedl, že „Evropa musí převzít hlavní odpovědnost za dosažení trvalé mírové dohody mezi Ruskem a Ukrajinou“, avšak že americká podpora bude stále nezbytná (NPR, 2025). Na následném summitu v Londýně evropští lídři znovu potvrdili svůj závazek vůči Ukrajině a zdůraznili svou roli v pokračujícím konfliktu (NPR, 2025).

Administrativa také upravila aspekty americké vojenské pomoci. USA pozastavily dodávky některých zbraní na Ukrajinu v rámci širšího úsilí o podporu jednání s Ruskem. Kromě toho byla dočasně pozastavena část zpravodajských služeb sdílených s Ukrajinou.

Na Blízkém východě administrativa posílila svůj závazek vůči Izraeli, a to v návaznosti na dohody uzavřené během Trumpova prvního funkčního období. Nedávno ministr zahraničí Marco Rubio využil mimořádné pravomoci k urychlenému schválení převodu zbraní v hodnotě 4 miliard dolarů do Izraele bez souhlasu Kongresu. Ačkoli ministerstvo zahraničí informovalo kongresové výbory o rozhodnutí, alespoň jeden představitel vyjádřil obavy ohledně obcházení tradičního schvalovacího procesu (The New York Times, 2025). Tyto kroky poukazují na rostoucí roli výkonné moci při utváření zahraničněpolitických rozhodnutí.

Přístup administrativy se rovněž promítl do humanitární pomoci. Jedním z prvních exekutivních příkazů bylo dočasné zmrazení všech zahraničních humanitárních financí v rámci Americké agentury pro mezinárodní rozvoj (USAID). Zatímco toto opatření bylo následně upraveno tak, aby umožnilo individuální hodnocení případů, původně vedlo ke zrušení tisíců smluv a grantů v celkové hodnotě téměř 60 miliard dolarů (AP, 2025). To vyvolalo právní spory, přičemž Nejvyšší soud USA nedávno v poměru hlasů 5:4 rozhodl, že administrativa musí vyplatit téměř 2 miliardy dolarů na již schválené financování. Dlouhodobé dopady těchto rozhodnutí na budoucí rozdělování pomoci zatím nejsou jasné.

Závěr

Současné změny v rétorice a strategických prioritách Spojených států přinášejí novou dynamiku do mezinárodních vztahů, která může ovlivnit stabilitu a dlouhodobé směřování globálního uspořádání. Tyto posuny vyvolávají otázky mezi tradičními i nově vznikajícími spojenci USA, kteří se snaží vyhodnotit míru důslednosti amerických závazků a očekávaný směr spolupráce v klíčových oblastech, jako je bezpečnost, obchod a multilaterální spolupráce.

Nejen spojenci, ale i státy, které jsou často považovány za strategické konkurenty USA, včetně Ruska a Číny, vyjádřily obavy ohledně předvídatelnosti americké zahraniční politiky (The Diplomat, 2025). Tyto nejistoty přispívají k širší debatě o budoucnosti globální rovnováhy sil a možných změnách v diplomatických aliancích.

Bývalý prezident Trump byl transparentní ve svých prioritách pro toto funkční období a důsledně prosazuje strategii „Amerika na prvním místě“. Nicméně způsob jejich realizace vyvolal značnou mezinárodní diskuzi, neboť některé kroky vedly k revizi tradičních partnerství a diplomatických postupů. Tento vývoj může znamenat nové přerozdělení odpovědnosti mezi spojenci, přehodnocení existujících dohod a možný vzestup regionálních bezpečnostních iniciativ nezávislých na přímém americkém vedení.

Vzhledem k těmto změnám jednotlivé země a regiony pečlivě vyhodnocují, jak nejlépe přizpůsobit svou zahraniční politiku, aby efektivně ochránily své strategické zájmy a zajistily stabilitu v době zvýšené nejistoty. Přestože plné důsledky současného vývoje nejsou dosud zcela jasné, již nyní je patrné, že nadcházející období přinese nové výzvy i příležitosti pro mezinárodní spolupráci a redefinici globálního řádu.

Zdroje

- Cover image: Al Drago/Bloomberg via Getty Images, https://www.npr.org/2025/03/05/g-s1-52072/trump-address-congress-photos-key-moments. Accessed 6 March 2025.
- Boak, J., Wiseman, P. & Gillies, R. (4 March 2025). Trump's trade war draws swift retaliation with new tariffs from Mexico, Canada and China. Associated Press. https://apnews.com/article/trump-tariffs-canada-mexico-china-643086a6dc7ff716d876b3c83e3255b0. Accessed 6 March 2025
- Golod, V. (21 February 2025). What Trump's Tilt Toward Russia Means for China. The Diplomat. https://thediplomat.com/2025/02/what-trumps-tilt-toward-russia-means-for-china/. Accessed 6 March 2025.
- Shapiro, A., Cloutier, M. & Handel, S. (3 March 2025). With Trump in office, U.S. allies lose standing, security. NPR. https://www.npr.org/2025/03/03/nx-s1-5316261/with-trump-in-office-u-s-allies-lose-standing-security. Accessed 6 March 2025.
- Sherman, M. (5 March 2025). Divided Supreme Court rejects Trump bid to freeze nearly $2 billion in foreign aid. Associated Press. https://apnews.com/article/supreme-court-trump-usaid-foreign-billions-30b8bde0b16c0bd68f8b690f14923c50. Accessed 6 March 2025.
- Strobel, W. P., O'Grady, S., Nakashima, E., Ryan, M., & Khudov, K. (5 March 2025). U.S. pauses sharing of intelligence Ukraine uses for strikes on Russia. The Washington Post. https://www.washingtonpost.com/national-security/2025/03/05/us-ukraine-intelligence-sharing/. Accessed 5 March 2025.
- The White House. (12 February 2025). Fact Sheet: President Donald J. Trump establishes one voice for America's foreign relations. https://www.whitehouse.gov/fact-sheets/2025/02/fact-sheet-president-donald-j-trump-establishes-one-voice-for-americas-foreign-relations/. Accessed 6 March 2025.
- Wong, E. (2 March 2025). Rubio Bypasses Congress to Send Israel $4 Billion in Arms. The New York Times. https://www.nytimes.com/2025/03/02/us/politics/rubio-arms-israel.html. Accessed 6 March 2025.

Autor a Vydavatel

INSTITUT
PRO POLITIKU
A SPOLEČNOST

INSTITUTE FOR POLITICS AND SOCIETY

Posláním Institutu je zkvalitňování českého politického a veřejného prostředí prostřednictvím profesionální a otevřené diskuse a vytvoření živé platformy, která pojmenovává zásadní problémy, vypracovává jejich analýzy a nabízí recepty pro jejich řešení formou spolupráce expertů a politiků, mezinárodních konferencí, seminářů, veřejných diskuzí, politických a společenských analýz dostupných celé české společnosti. Jsme přesvědčeni, že otevřená odborná diskuse a poznání podstaty a příčin jednotlivých problémů jsou nutným předpokladem jakéhokoli úspěšného řešení problémů současné společnosti.

Martinská 2, 110 00 Praha 1

+420 602 502 674

www.politikaspolecnost.cz

office@politikaspolecnost.cz